

MAŁOPOLSKIE DNI DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Z DRESZCZYKIEM

21. edycja Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego odbyła się w dwa weekendy 18–19 maja i 25–26 maja 2019 roku. Wydarzenie zorganizował Małopolski Instytut Kultury w Krakowie. Hasłem przewodnim tej edycji Dni było „Z dreszczykiem”. Wśród udostępnionych obiektów znalazły się miejsca mroczne i zagadkowe: ciasne zakamarki piwnic, kamienie z labiryntami komnat, ruin zamków i fortec oraz sklepienia starych kościołów pokrytych malowidłami z zaskakującymi scenami. W każdym z zabytków na gości czekali gospodarze i przewodnicy (eksperti i pasjonaci), którzy zdradzali sekrety prezentowanych miejsc oraz zachęcali do tropienia śladów przeszłości i rozwiązywania zagadek.

Podobnie jak w latach ubiegłych, dodatkową atrakcją imprezy była publikacja. Tym razem napisała ją krakowska autorka kryminałów Gaja Grzegorzewska. Są to opowiedziane z pasją historie *Z dreszczykiem* o pogromcach duchów. Obiekty związane z tą edycją Dni opisała na podstawie wymyślonej historii dziadka oraz dwojga wnucząt, którzy potrafią przenosić się w czasie.

Zwiedzaniu i oprowadzaniu towarzyszył specjalnie przygotowany program – wykłady, wystawy, gry i zabawy, warsztaty dla dzieci, pokazy i koncerty. Udział we wszystkich wydarzeniach był bezpłatny.

XXI Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego – obiekty

18–19 MAJA

Pałac Pusłowskich w Krakowie (ul. Westerplatte 10)
 Pałac Potockich w Krakowie (Rynek Główny 20)
 Kościół Nawiedzenia NMP w Iwkowej
 Kościół Narodzenia NMP i zamek w Czchowie
 Beluard w Rożnowie

25–26 MAJA

Klasztor Duchaczek z kościołem św. Tomasza w Krakowie (ul. Szpitalna 10)
 Kościół Świętego Krzyża w Krakowie
 Dom Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego w Krakowie (ul. Sienna 5)
 Wieś Kacwin na Spiszu
 Kościół św. Bartłomieja w Niedzicy
 Organy Władysława Hasióra na Przełęczy Snozka

Pierwszym obiektem udostępnionym do zwiedzania w Krakowie był **pałac Pusłowskich** przy ulicy Westerplatte 10. Budynek na co dzień jest zamknięty dla zwiedzających – mieści się tam siedziba Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Budynek wewnątrz zdobi okazała neobarokowa klatka schodowa, w idealnym stanie zachowane są pokoje należące niegdyś do członków rodziny, obszerna biblioteka z pięknym świetlikiem, neogotycka kaplica z nagrobkiem, piwnice oraz część dawnego ogrodu. Zaprezentowano również dzieła z kolekcji Pusłowskich przywiezione z Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego specjalnie na Dni Dziedzictwa. Zwiedzanie wzbogacono o rekonstrukcję wydarzeń z okresu międzywojnia, kiedy to z pałacu skradziono cenne płótno Lorenza Lotta „Adoracja Dzieciątka” i degustację dań „z dreszczykiem”. Wyświetlono również film „Dziewczyna z dobrego domu”, kręconego w latach 60. XX wieku we wnętrzach pałacu z udziałem ostatniego z właścicieli – Franciszka Ksawerego Pusłowskiego. Drugą z atrakcji w samym sercu Krakowa był **pałac Potockich** przy Rynku Głównym 20, należący przez niemal siedemset lat do największych rodzin arystokratycznych w Polsce. Gości oprowadzono po późnorenansowym dziedzińcu arkadowym, pokazano unikatową wczesnoklasycystyczną dekorację wnętrz pierwszego piętra, a także rozległe i głębokie piwnice, które w przeszłości służyły przeróżnym warsztatom rzemieślniczym. Odnaleźć można było tam grobowiec Gypsi, ulubionej suczki księżnej Wandy Jabłonowskiej, jednej z właścicielek pałacu.

Poza Krakowem, zwiedzającym zaprezentowano drewniany **kościół Nawiedzenia NMP w Iwkowej** z drugiej połowy XV wieku, pełniący dziś funkcję kaplicy cmentarnej. We wnętrzu tej gotyckiej budowli znajdują się wspinałe, niedawno odnowione malowidła figuralne i patronowe, niektóre nawet z początku XVII wieku. Sołtys wsi, Stefan Szot, oprowadził po Iwkowej, opowiadając m.in. historię pustelnika Urbanka. Chętni udali się do kolejnego, przygotowanego do zwiedzania miejsca na trasie – do malowniczo położonego **Czchowa**, jednego z najstarszych miast Małopolski. Nieopodal czchowskiego rynku stoi wybudowany w XIV wieku **kościół Narodzenia NMP**. We wnętrzu świątyni każdy wiek i każdy styl zostawiły po sobie trwałe ślady. Historycy sztuki, którzy oprowadzali po kościele, zwracali szczególną uwagę na gotyckie malowidła. Na pobliskim wzgórzu wznosi się czchowska **baszta** – pozostałość po zamku obronnym, który w dawnych czasach strzegł bezpieczeństwa na szlaku handlowym na Węgry. Rodzinom z dziećmi zorganizowano wyprawę detektywistyczną pod hasłem „Co widział chłopiec?” Była to okazja usłyszeć opowieści o czchowskim zamku i podziwiać widoki z baszty oraz pospacerować szlakiem militarnym wokół wzgórza zamkowego.

Ostatnim miejscem na tej trasie była położona tuż nad wodami Jeziora Rożnowskiego tajemnicza budowla zwana **beluardem**. To ślad po twierdzy z połowy XVI wieku. Budowę tej nowoczesnej, jak na owe czasy, fortecy rozpoczął hetman Jan Tarnowski – znany praktyk i teoretyk wojskowości. Kiedyś mieściła się tam również ludwisarnia i gorzelnia. Budowle tego typu są mało charakterystyczne dla naszej części Europy. Dodatkowo oferowano spacer po najciekawszych miejscach w Rożnowie: ruinach zamku Zawiszy Czarnego oraz dawnym zamku dolnym, którego częścią był beluard.

25–26 MAJA 2019 ROKU

W Krakowie, w drugi weekend Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego, zwiedzano **klasztór Sióstr Duchaczek z kościołem św. Tomasza w Krakowie** przy ul. Szpitalnej 10. Dom Generalny Zgromadzenia Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego de Saxia – bo tak brzmi pełna nazwa obiektu – znajduje się przy ulicy Szpitalnej 8–12, to trzy połączone ze sobą kamienice, każda z innego okresu, do których wstęp mają na co dzień tylko nieliczni. Zwiedzający mogli poznać zakamarki klasztoru i ogród, a także wczesnobarokowy kościół św. Tomasza, który jest częścią zespołu klasztornego. Siostry Duchaczki oraz mieszkańcy dawni i obecni ulicy Szpitalnej i Małego Rynku, są także bohaterami projektu artystycznego Bartolomea Koczenasza, który na fasadach ośmiu kamienic umieścił serię artystycznych kolaży zestawionych z historycznych i współczesnych fotografii.

Dom Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego przy ulicy Siennej 5 w Krakowie to także miejsce, którego na co dzień nie można zobaczyć, a które otworzyło podwoje, specjalnie z okazji Dni Dziedzictwa. Bractwo Miłosierdzia w Krakowie powstało dzięki Piotrowi Skardze, jezuickiemu kaznodziei czasów kontrreformacji. Organizacja niosła różnorodną pomoc materialną i duchową ludziom ubogim i prowadzi ją do dziś. We wnętrzach podziwiać można było m.in. dawną salę posiedzeń oraz komorę klejnotową, gdzie w specjalnych drewnianych szafach trzymano skarby i przedmioty oddane pod zastaw pożyczek.

Poza Krakowem zaproszono gości Dni do wsi **Kacwin**, miejscowości tuż przy granicy Polski ze Słowacją. Kacwin, z języka niemieckiego katzwinkel, czyli koci zakątek, położony jest na Spiszu – dawnej historycznej krainie, która do 1920 roku stanowiła część Królestwa Węgierskiego. Jej najcenniejszym zabytkiem jest **kościół Wszystkich Świętych**, którego wystrój reprezentuje spiski barok. Podczas Dni Dziedzictwa, spacerując po Kacwinie, szukano śladów dawnej zabudowy – charakterystycznego układu zagród, malowniczo położonych kapliczek, sypańców (rodzaju spichlerza), młyna wodnego. Kolejną miejscowością do odwiedzenia była oddalona o kilka kilometrów od Kacwina **Niedzica**. Tam atrakcją jest murowany gotycki

kościół św. Bartłomieja. To właśnie losy i męczeńską śmierć tego świętego, utrwalone na kilku elementach wyposażenia świątyni, śledzono wraz z historykami sztuki i regionalistami. Na oprowadzanie w języku słowackim zaprosił ks. proboszcz Józef Bednarczyk.

Ostatnim punktem programu były **„Organy” Władysława Hasiora na Przełęczy Snozka.** Wykonane w 1966 roku, są przykładem jednej z ważniejszych rzeźb pomnikowych po II wojnie światowej. Monument zamówiła Komenda Powiatowa Milicji Obywatelskiej w Nowym Sączu, co w przyszłości dostarczyło i samemu artyście i pomnikowi wielu problemów. Ta prosta forma składa się z poziomej betonowej podstawy (płyty) z poukładanymi na niej sześcioma martwymi postaciami z karabinami na piersiach i podłużnej rynny (znicza). Na dzieci czekała wyjątkowa atrakcja – *Muzyczny asamblaż* – plenerowy, grający plac zabaw u stóp pomnika.

Oprac. Justyna Nartowska
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie